

KORT OVERZICHT VAN DE EXPLOITATIE VAN DEN RIJKS- TELEGRAAF OVER 1876.

Aan het Verslag aan den Koning over den toestand der telegraphen in Nederland in het jaar 1876 (te 's Gravenhage, van Weelden en Mingelen) ontleenen wij hoofdzakelijk het volgende:

Het rijkstelegraaf-net bestond op den eersten Januarij 1877 uit 3469.8 kilometer telegraaflijn en 12666.1 kilometer telegraafdraad, alzoo uit 29.4 kilometer lijn en 333.6 kilometer draad meer, dan op den eersten Januarij 1876.

Van de 3469.8 kilometer telegraaflijn liep op den eersten Januarij 1877 langs spoorwegen 1885.4 kilometer, en langs andere wegen of kanalen 1584.4 kilometer.

Een nieuwe lijn, tusschen Amesfoort en Zutphen langs den Oosterspoorweg gebouwd, werd den 21sten Januarij 1876 in dienst gesteld en de oude lijn langs den straatweg opgeruimd. Van Velsen naar IJmuiden is een lijn gemaakt, en tot Amsterdam verlengd. Het rijkstelegraafkantoor te IJmuiden is voorts door eene lijn der Amsterdamsche Kanaalmaatschappij verbonden met de observatie- en kustseinpост dier Maatschappij aan de buitenhaven van het Kanaal.

Ten einde een kantoor te Geldrop te kunnen vestigen, is een telegraaflijn aangelegd van den Staatsspoorweg bij Nuenen naar eerstgenoemde plaats.

Ten gevolge van den bouw van den Staatsspoorweg tusschen Zaandam en Amsterdam is gedeeltelijk langs dien weg een telegraaflijn gemaakt.

Door toeneming van het verkeer en ter verbetering der correspondentie werden daarenboven nieuwe draden gespannen tusschen Amsterdam en Leiden, Haarlem en Velsen, Vlaardingen en Maassluis, Amsterdam en Soestdijk, Harderwijk en Zwolle, Arnhem en Zwolle, Zwolle en Meppel, Leeuwarden en Harlingen, Vlakte en Yerseke en Nuenen en Eindhoven.

Nieuwe rijkstelegraafkantoren zijn in 1876 geopend:

op den 15^{den} April te Driebergen;

„ „ 16^{den} Augustus te Aalten;

„ „ 1sten November te IJmuiden.

Op den 31sten December 1876 bedroeg het aantal telegraafkantoren binnen Nederland 335, waarvan 162 rijkskantoren en 173 kantoren van bijzondere ondernemingen. Onder de 162 rijkskantoren waren er 85 met vereenigde post- en telegraafdienst.

De Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen stelde haar station te Oost- en West-Barendrecht op den 15^{den} Mei en dat te Windesheim op den 1sten November voor het algemeen telegraafverkeer open.

Op den 31sten December 1876 waren er 12 hulpkantoren, namelijk: 7 te Amsterdam, en 1 in elk der navolgende plaatsen: Arnhem, 's Gravenhage, Groningen, Rotterdam en Utrecht.

Tijdelijk werden geopend de kantoren te Soestdijk, Zandvoort, aan het stedelijk badhuis te Scheveningen en ten behoeve der buitengewone riviercorrespondentie te Pannerden, Sleenwijk en Vreeswijk.

Van de 162 rijkskantoren hadden 3 nachtdienst; 11 verlengde dagdienst; 16 gewone dag- en zondagdienst; 40 gewone dag- en beperkte zondagdienst; 92 beperkte dagdienst.

In Julij 1876 is van wege de gemeente 's Gravenhage het stedelijk badhuis te Scheveningen met het pompstation der waterleiding telegrafisch verbonden, en deze geleiding met den Rijkstelegraaf in verband gebracht, waardoor de Directeur der waterleiding te 's Gravenhage met behulp van electrische schellen de noodige bevelen naar het pompstation kan doen overbrengen.

De zorg voor het onderhoud der bestaande en het maken van nieuwe gebouwen voor den Rijkstelegraaf, vroeger opgedragen aan de ambtenaren van den Rijkswaterstaat, is met 1 Januarij 1877 overgegaan op den bouwkundige bij het Departement van Finantien.

Op verschillende plaatsen werden nieuwe kantoren gebouwd of bestaande verbeterd, zooals te Almelo, Geertruidenberg, Oss, Gorredijk, Alphen, enz.

Op den 24sten Julij 1876 is het gelijktijdig seinen in tegengestelde rigting op één draad met den Morsetoestel ingevoerd voor de berigten-wisseling tusschen het hoofdkantoor en het hulpkantoor in de Spiegelstraat te Amsterdam. Voor de technische inrigting is het stelsel gevolgd, dat jaren geleden door wijlen den verdienstelijken Wenckebach was toegepast op een der geleidingen tusschen Amsterdam en Rotterdam, tusschen Amsterdam en Groningen en tusschen Amsterdam en Brussel. Met den Meijertoestel werden in 1876 op één draad tusschen Amsterdam en Rotterdam 156.175 berigten overgeseind.

Sinds jaren hebben wij er op aandrongen, dat geld per telegraaf zou kunnen worden overgemaakt, op gelijksoortige wijze, als zulks met de post geschiedt. Eindelijk heeft de administratie aan dien wensch eenigzins gehoor gegeven; bij Koninklijk besluit van 31 Mei 1876, (*Staatsblad* no. 110) is nl. bepaald, dat in het binnenland geld kan worden overgemaakt door middel van telegrafische postwissels, hoogstens tot een bedrag van 2500 gulden.

Een andere zaak, die wij eveneens herhaaldelijk, maar te vergeefs hebben ter sprake gebracht, is het invoeren der bevoegdheid, om telegrammen met postzegels te betalen. In plaatsen, waar geen telegraafkantoor is gevestigd, en men een telegram per post naar het dichtstbij zijnd telegraafkantoor wil zenden, zou deze bepaling gemak opleveren. Slechts gedeeltelijk is aan dien wensch voldaan, door het Koninklijk besluit van 14 Augustus 1876 (*Staatsblad* no. 172), hetwelk voorschrijft, dat met 1 Januarij 1877 telegram-zegels zullen verkrijgbaar zijn. Deze telegram-zegels mogen alleen voor het betalen van telegrammen en niet voor brieven gebruikt worden, een voorschrift geenszins strekkend tot gemak van het publiek; zij zijn alleen verkrijgbaar aan de Rijkstelegraafkantoren, terwijl zij juist daar, waar geen telegraafkantoren bestaan, het meeste gemak opleveren.

Dergelijke bepalingen mogen er toe bijdragen, om, in strijd met het belang van het publiek, de administratie van de posterijen en de telegrafie zooveel mogelijk afgescheiden te houden, zij getuigen niet van een ruime opvatting der regeringstaak. Zooals de voorschriften thans zijn, kunnen de telegramzegels weinig ander nut doen, dan als voorlooper te dienen, om in 't vervolg alle telegrammen met zegels te doen betalen, op gelijke wijze als thans met de brieven door postzegels geschiedt.

Aan de Amsterdamsche Kanaalmaatschappij is tot wederopzeggens vergunning verleend, om haren diensttelegraaf te gebruiken voor het overbrengen van bijzondere telegrammen.

Te Oude-Pekela, Veendam en Veghel kwam de vereeniging der post- en telegraafdienst onder het beheer van één ambtenaar tot stand.

Te IJmuiden werd een vereenigd rijkstelegraaf- en hulppostkantoor geopend. Te Aalten en Driebergen, waar rijkstelegraafkantoren werden geopend, werd de tijdelijke beheerder van dat kantoor belast met het onderrigt van den briefvengarder aldaar. Te Geertruidenberg werden de beide diensten voorloopig vereenigd.

In 1876 werden na afgelegd examen van de 19 postambtenaren 6, en van de 19 telegraafambtenaren 10 toegelaten voor de ver-

eenigde post- en telegraafdienst. Op het einde van 1876 waren er 59 vereenigde post- en telegraafkantoren, en 26 vereenigde hulp-post- en telegraafkantoren. Het personeel van de Rijkstelegraaf bestond op den 1sten Januarij 1877 uit:

één referendaris, chef der Afdeeling;
 twee inspecteurs, chef der beide onder-
 deelingen;
 één hoofdcommies;
 4 commiezen;
 5 adjunct-commiezen;
 4 geëmploijeerden en bedienden;
 9 lijninspecteuren;
 151 directeuren van kantoren;
 37 onderdirecteuren;
 383 telegrafisten;
 140 klerken;
 2 tijdelijke klerken;
 3 leerlingen telegrafist;
 11 opzigters;
 12 lijnwachters;
 3 tijdelijke lijnwachters;
 17 werklieden en bedienden aan de herstellingswerkplaats;
 347 bestellers en
 1 concierge te Rotterdam.

Bij de afdeeling
 telegrafie van het
 Departement
 van Finantiën
 werkzaam.

Het grootst aantal van bovengenoemd personeel is geplaatst op de volgende kantoren, als te

Amsterdam met 230 telegraafbeambten, 61 bestellers en 67 toestellen.

's Gravenhage	"	24	"	,	9	"	"	10	"
Rotterdam	"	106	"	,	20	"	"	33	"

Het geheel aantal betaalde telegrammen bedroeg in 1876 een aantal van 2,357,583 tegen 2,196,959 in 1875, dus een vermeerdering van 160,624. Het aantal binnenlandsche telegrammen beliep 1,603.775 in 1876 tegen 1,441,515 in 1875, alzoo 162,260 meer. Bij deze cijfers valt op te merken, dat in 1876 begrepen zijn onder het geheel aantal betaalde berigten 195,614 kaarttelegrammen, en onder het aantal binnenlandsche telegrammen 187,473 kaarttelegrammen. Het aantal buitenlandsche berigten bedroeg 703,050 in 1876 tegen 683.970 in 1875, dus een vermeerdering van 19,080. Het verkeer van Nederland met Belgie en Groot-Brittanje vermeerderde een weinig, terwijl dat met Duitschland bijna stationair bleef. Het verzenden van berigten via Nederland tusschen

Groot-Brittannië en Duitschland verminderde; het was hoofdzakelijk hieraan toe te schrijven, dat in 1876 slechts 50,758 telegrammen werden doorgezonden, tegen 71,474 in 1875.

De kantoren, waar de meeste telegrammen werden ontvangen, verzonden en overgenomen waren:

Amsterdam met 1,655,908 berigten, en een onzuivere opbrengst v. f 586,371.35 ^s	
Rotterdam » 812,761 » » » » » » » 298,886.93	
's Gravenhage » 201,730 » » » » » » » 81,468.81	
Arnhem » 140,061 » » » » » » » 16,208.50	
Groningen » 137,684 » » » » » » » 22,793.43	
Utrecht » 134,943 » » » » » » » 18,672.64	
Leeuwarden » 111,651 » » » » » » » 13,224.14	
Dordrecht » 80,563 » » » » » » » 17,704.03	

Op 100 gewisselde telegrammen werden gevonden:

	1875.	1876.
Binnenlandsche telegrammen	65.62	68.03
Telegrammen door Nederl. kantoren		
met het buitenland gewisseld . . .	31.13	29.82
Doorgezonden telegrammen	3.25	2.15

Bij vergelijking met 1875 is in 1876 toegenomen:

	ten honderd.
Het binnenlandsch verkeer met	11.26
Het verkeer van Nederland met en over België met .	4.30
Het verkeer van Nederl. met en over Groot-Brittannië met	7.13
Daarentegen zijn verminderd:	
Het verkeer van Nederland met en over Duitschland met	0.72
Het verkeer van Nederland tusschen Groot-Brittannië	
en Duitschland met	28.98

Van de binnenlandsche berigten hadden 76 pCt. van 1—20 woorden, 7 van 21—30 woorden, 2 van 31—40 woorden, enz. De kaarttelegrammen (van 1—10 woorden) bedroegen daarenboven 13 pCt.

Van 100 binnenlandsche berigten handelden over:

	1875.	1876.
Regeringszaken.	0.09	0.20
Effecten	8.58	7.77
Handel en scheepvaart . .	52.65	52.84
Dagbladnieuws	2.91	2.69
Gemengde onderwerpen . .	35.77	36.44

Tot ons leedwezen vinden wij niet vermeld, hoe de buitenlandsche berigten naar gelang van deze verschillende categoriën moeten verdeeld worden. Het ware belangrijk zulks te weten, ten einde na

te gaan, in hoeverre het overweging zou verdienen het buitenlandsch tarief te verhoogen ter vermindering van het aanzienlijk te kort, dat de administratie van den Rijkstelegraaf jaarlijks oplevert.

Sinds 1 Januarij 1876 worden in verschillende landen „dringende” berigten toegelaten. Het aantal dringende berigten in het binnenlandsch verkeer bedroeg 14,281 in 1876 tegen 18,147 in 1875 en in het buitenlandsch verkeer 15,905 in 1876.

Dooreengenomen was de opbrengst van een telegram, gewisseld:

Tusschen twee binnenlandsche kantoren . . .	f 0.31
Met en over Belgie.	0.55
Met en over Duitschland.	0.32
Met en over Groot-Brittanje en Ierland . . .	0.36
Tusschen buitenlandsche kantoren via Nederland	0.29

De opbrengst van alle berigten te zamen

	1875.	1876.
bedroeg . . . . . f	744,027.79 ^s	f 788,758.50 ^s
De totale uitgaven bedroegen	1,208,841.37 ^s	1,198,715.78 ^s

De kosten van personeel en

materieel voor de exploitatie,

onderhoud van lijnen en kantoren 1,126,414.45 1,143,172.05

(De laatstgenoemde kosten zijn een gedeelte der totale uitgaven, hierboven vermeld; onder die totale uitgaven zijn ook begrepen de kosten van aanleg van nieuwe lijnen. Tusschen de cijfers over 1875, in dit opstel voorkomende, en die vermeld in den vorigen jaargang, bl. 873, is verschil, omdat toen de dienst over 1875 nog niet definitief was afgesloten, evenmin als zulks nu over 1876 is geschied.)

De opbrengst in 1876 van het binnenlandsch verkeer is geraamd op f 443,257; van het verkeer met Belgie op f 119,851; met Duitschland op f 95,169; met Groot-Brittanje en Ierland op f 63,183; van de kaarttelegrammen op f 36,741, en van de doorgezonden berigten op f 14,843. Deze sommen moeten nog vermeerderd worden met hetgeen door gemeenten is gestort tot aanvulling der opbrengst van kantoren tot het bedrag der doorlopende kosten, te zamen f 9754, met het bedrag der oningewisselde kasaanwijzingen, enz., zoodat de opbrengst van de Rijkstelegraaf in het geheel is geraamd op f 788,758.50^s.

Wij kunnen, evenmin als in het vorige jaar, deze cijfers vergelijken met gelijksoortige over 1875; immers in het verslag over 1875 wordt als geraamde opbrengst over 1875 opgegeven f 719,161.39, terwijl volgens het verslag over 1876 dat in werkelijkheid na de

sluiting der rekening heeft bedragen *f* 744,027,79^s. Wenschelijk ware dat men in het verslag over 1876 had gespecificeerd, welke opbrengsten over 1875 zijn verhoogd, maar dat is niet geschied, alleen de totale som is genoemd.

Neemt men voor 1875 en 1876 alleen de totale opbrengst en vergelijkt men die met de exploitatiekosten (de kosten van aanleg van nieuwe lijnen buiten rekening gelaten), dan blijkt dat in 1876 meer is ontvangen dan in 1875: *f* 44.800; daarentegen hebben in 1876 de exploitatiekosten *f* 16,800 meer bedragen dan in 1875, gevende dus een voordeelige slotrekening, 1876 met 1875 vergelijkende, van *f* 28,000. Wanneer men van de opbrengst de exploitatiekosten aftrekt, dan blijkt, dat alleen op de exploitatie is verloren in 1875 de som van *f* 382,400 en in 1876 van *f* 354,400. Hierbij moet in het oog worden gehouden, dat bij deze berekening niet in aanmerking is genomen de intrest der gelden, voor den aanleg van nieuwe lijnen besteed.

Door de volgende Maatschappijen werd het daarbij gevoegde aantal betaalde telegrammen behandeld:

Maatschappij van den Grand Central Belge. . .	14,412	telegr.
Noordbrabantsch-Duitsche spoorwegmaatschappij .	6,807	"
Internationale spoorwegmaatschappij Gent-Neuzen	1,936	"
Internationale spoorwegmaatsch. Mechelen-Neuzen	746	"
Hollandsche IJzeren spoorwegmaatschappij . . .	61,140	"
Nederlandsche Centraalspoorwegmaatschappij . .	7,534	"
Nederlandsche Rijnspoorwegmaatschappij . . .	45,522.	"
Maatschappij tot exploitatie van Staatsspoorwegen	88,372	"
Rotterdamsche telegraafmaatschappij	104,824	"

Herhaaldelijk hebben wij er op gewezen, dat de exploitatiekosten van de Rijkstelegraaf jaarlijks verre de inkomsten overtreffen. Welligt ware dit deficit eenigzins te verminderen, en tevens eene nuttige zaak te bereiken, wanneer voor sommige betrekkingen bij de posterijen en de telegrafie vrouwen werden aangesteld. In andere landen heeft dit met goed gevolg plaats, en wij betreuren het, dat men in dit opzigt het buitenland niet navolgt. Er zijn een aantal betrekkingen bij genoemde administratien die minstens even goed door vrouwen, als door mannen kunnen waargenomen worden.

Nederland blijft tot heden onder de zeer weinige landen waar dat niet geschiedt.

J. J. VAN KERKWIJK.
